

'Na omotu Franckove kave

Akademski slikar Zvonimir Faist doživio je prvu izložbu tek u 90. godini života **IAKO JE ZNAČAJAN AUTOR FILMSKIH PLAKATA I TVORAC ETIKETA ZA ZVIJEZDINO ULJE I FRANCKOVU KAVU**

Napisala: **Marina Biluš**

Snimio: **Tomislav Čučević**

Zvonimir Faist (89) potpuno je nepoznati umjetnik iako svi dobro poznajemo njegova djela. Taj je slikar i grafički oblikovatelj, među ostalim, autor etiketa Zvijezdina ulja i Franckove minas kave, no najznačajniji je dio svojega života posvetio plakata. Za vrijeme NDH izrađivao je filmske plakate, nakon rata plakate koji su pozivali na obnovu zemlje, a na kraju reklame za nove proizvode socijalističke industrije: emajlirano posude Gorica, slovenski deterdžent Perion i cigarete Tvornice duhana Rovinj.

● Delikatan posao

Zvonimir Faist Nacionalovu ekipu primio je u svojoj kući u Debanicevoj ulici gdje živi sa suprugom Paulom. "Meni su kolege govorile da kad god crtam neku djevojku, uvijek nacrtam svoju ženu. Istina je da su djevojke na crtežima često sličile mojoj Pauli. Kad sam god trebao nacrtati ženski lik, malo bih pogledao u

Supruga kao model

Faistovo grafičko oblikovanje dio je povijesti 20. stoljeća

Faist je od 50-ih godina oblikovao mnoštvo etiketa, ambalaža i prospekata za industrijska poduzeća - Kolinsku, Franck i Tvornicu ulja, na primjer. Za omot Franckove minas kave, dizajna koji se i danas imitira, model je Faistu bila njegova supruga Paula.

PAULA I ZVONIMIR Faist u Veneciji 1942. gdje je on radio na postavljanju hrvatskog paviljona na Biennalu

svoju ženu pa valjda zato djevojka s plakata za Franck kavu sličila je mojoj ženi kada je bila mlada. Taj plakat je vjerojatno najpoznatiji, ali sam se ne mogu odlučiti koji mi je najdraži. Nikada nisam pravio razliku. Bilo da sam crtao glumce, glumice, pića, voće - sve sam volio raditi. A radio sam jako puno. Cijeje dane. Ma ne cijele dane, cijeli život. Stvarno jesam", priča Zvonimir Faist.

Faist se rodio u Srijemu, a u Zagreb

mu se obitelj doselila kada je trebao krenuti u školu. Obrazovao se u Obrtnoj školi, današnjoj školi za primijenjenu umjetnost, a poslije je završio Akademiju. Slikao je tako dobro da ga je Meštrović zamolio da mu daruje jedan rad s Akademije.

"Profesionalno sam se ovim poslom bavio više od 45 godina, a počeo sam crtati još kao mali dečko. Stalno sam nešto šarao i uvijek sam se želio baviti samo crtanjem. Ništa, baš ništa ▶

Pin-up ljepotice kao modeli za reklame

Marilyn Monroe s cigaretom i Ava Gardner s pišaćim strojem

PLAKATI s početka 60-ih pokazuju prve znakove boljeg standarda i rađanje potrošačkog društva, ali i samosvjesnost žena

NA PLAKATIMA ZVONIMIRA FAISTA VIDE SE SVE POLITIČKE I DRUŠTVENE MIJENE 20. STOLJEĆA

KAVE moja je žena Paula'

ZVONIMIR FAIST
ostao je potpuno
nepoznat iako su
njegovi plakati
prepoznatljivi,
zapamćeni i iznimno
zanimljivi kao
povijesni dokumenti

LJEĆA - OD FILMOVA IZ NDH PREKO SOCIJALISTIČKE OBNOVE DO POTROŠAČKOG DRUŠTVA

Nezadovoljan Akademijom

Faist je slikarstvo naučio u Obrtničkoj školi

Faist je diplomirao slikarstvo na Akademiji u klasi Joze Kljakovića, ali kaže da ondje nije ništa naučio te da

sve svoje znanje duguje profesoru iz Obrtničke škole Ivanu Drusanyju uz kojeg stoji na slici dolje, odjeven u crno.

S MAJKOM Matildom i ocem Rudolfom 1916. **OBRTNIČKA** škola: profesor Drusany

INDEXS studenta slikarstva na Umjetničkoj akademiji

Dodaje kako od brojnih narudžbi gotovo nije imao vremena ni jesti ni spavati, no nije mu žao jer je tako uspio dosta zaraditi. Već su tada, priča, slikari bili u teškoj situaciji jer nisu mogli prodati svoje slike. Kada je

novac u pitanju, njemu je, veli, bilo puno bolje.

Retrospektivna izložba plakata Zvonimira Faista tako pokazuje i najvažnije mijene 20. stoljeća: sentimentalne filmove iz Drugog svjetskog ra-

ta kojima se željelo ljude razvoditi, razne akcije koje je narodna vlast poticala da unaprijedi poljoprivredu i industriju, postanak potrošačkog društva šezdesetih kada su prikazi žena u najnovijoj konfekciji i muškaraca s bambusovim štapovima u rukama zamijenili slike trudbenika.

● Moderna rješenja

“Nisam imao vremena slikati jer sam svu snagu trošio na izradu naručenih plakata i ostalih ilustracija. Cijeli mi je život tako prošao, jer sam morao stalno raditi da zaradim. Od novca koji sam zaradivao crtanjem izgradio sam kuću, prehranjivao ženu i kćer. Samo smo od toga živjeli, ali bilo je dovoljno.”

Plakate i ilustracije Zvonimir Faist je gotovo uvijek izrađivao isključivo ručno. I kada mu je bilo lakše koristiti fotografije, on je birao teži način: “Na plakatu za pisaače strojeve ‘Biser’ sve sam te sitne tipke rukom nacrtao. A pogledajte slova. Njih nikad nisam isto pisao. Uvijek bih ih nekako preoblikovao da ne budu na isti kalup. I sve moguće sitne detalje, sve uvijek rukom. Nisam volio kopirati. Uvijek sam tražio nešto novo, bez obzira na to jesam li crtao plakate, etikete ili ambalažu. Trudio sam se naći moderna i lijepa rješenja”, priča Zvonimir Faist i dodaje kako je crtati naučio još kao dječak u rodnom selu Moroviću, a najviše znanja ponio je iz Državne obrtničke škole u Zagrebu.

● Sloboda pri izradi plakata

“Bilo mi je tek pet godina kad sam od bake ukrado ugljen za grijanje glasila. Poslije bih ugljenom crtao po zidovima. I batine sam zbog toga znao zaraditi. Crtao sam i crtao. Stal-

Plakati donose duh vremena u kojem su nastali

Željka Kolveshi kaže da nije mogla niti sanjati koliko su bogati Faistovi plakati

Željka Kolveshi, muzejska savjetnica u Muzeju grada Zagreba, najzaslužnija je što je Zvonimir Faist u devedesetoj godini života dočeka kao otvorenje vlastite izložbe. Na izložbi je izloženo 76 plakata od kasnih '30-ih do ranih '60-ih godina dvadesetoga stoljeća. Svi oni, na osobit način, podsjećaju na duh vremena u kojem su nastali. Izložbu prati i katalog, rezultat dugotrajnog istraživanja o djelu Zvonimira Faista, koji sadrži interpretaciju izloženih plakata te životopis devedesetogodišnjeg umjetnika obogaćen fotografijama i dokumentima iz njegova privatnog arhiva.

● Računalne instalacije

Izložbu prate tri računalne instalacije, rad mr. Maje Šojat-Mikić, suradnice na izložbi, čijom zaslugom je multimedijaska prezentacija bitno pridonijela zanimljivosti i razumijevanju ove izložbe. Životopis Zvonimira Faista publika može u cijelosti upoznati na računalu koje interaktivno nudi velike mogućnosti pretraživanja, a instalacija je obogaćena audio i video efektima te podacima i glazbenim temama iz filmova za koje je Faist radio plakate. Poznati arhitekt Željko Kovačić oblikovao je izložbu smjestivši jedan njezin dio u svojevrsnu rekonstrukciju zagrebačkog kina Europa iz '30-ih godina. U tom kinu publika može pogledati 35-minutni film o životu i radu Zvonimira Faista.

Muzej grada Zagreba tiskao je, uz izložbu, reprint četiri Faistova plaka-

ta koji su u prodaji. Izložba “Diktati vremena” bit će otvorena do 31. prosinca 2003.

● Bogatstvo plakata

Kako je došlo do izložbe ispričala je autorica Željka Kolveshi: “Prije šest godina prvi put sam pisala umjetniku Zvonimiru Faistu, kada sam tražila plakate za stalni postav Muzeja grada Zagreba, jer sam saznala da je oblikovao brojne i raznovrsne plakate tijekom druge

Istodobno sam saznala da Zvonimir Faist nikada nije imao vlastitu izložbu, što me je potaknulo da krenem u ovaj projekt.”

● Adut izložbe

Kao snažan “adut” ove izložbe njezina autorica navodi činjenicu da se prilikom posjeta izložbi ili čak čitanja teksta kataloga izložbe zaista može osjetiti atmosfera i duh vremena u kojima su nastajali Faistovi plakati. Izložba je pripremana pune

ŽELJKA KOLVESHI temeljem cijelog projekta, koji prati katalog (lijevo), smatra razgovore koje je vodila sa Zvonimirom Faistom

polovice dvadesetoga stoljeća. To pismo iz 1998. s namjerom sam objavila u katalogu izložbe da se pravo vidi u kakvom je kontrastu bilo ono što sam ja tada očekivala i što sam pronašla kada sam i upoznala gospodina Faista. Nisam mogla ni sanjati o kakvom bogatstvu plakata je bila riječ, a zaintrigirao me njihov kulturni i društveni značaj u urbanoj svakodnevnici Zagreba.

tri godine jer se istraživanje o dosad nedovoljno poznatom radu Zvonimira Faista stalno širilo. Osim likovnog vrednovanja tih plakata, svaki od njih upućivao je na istraživanje društvenog aspekta vremena u kojem su nastali te je novim podacima kontekstualizirana cijela izložba. Željka Kolveshi prikupila ih je, kaže, na stotinu mjesta, no temelj cijelog projekta su ipak razgovori koje je vodila s umjetnikom.

UVIJEK U POTRAZI ZA NOVIM I LIJEPIM

‘Nisam volio kopirati, uvijek sam tražio nešto novo, slova sam uvijek preoblikovao da ne budu na isti kalup’

no. Od jutra do mraka. Tako sam i naučio.”

Plakate je, priča, uvijek stigao napraviti za jedan dan i samo je nekoliko puta plakat crtao dva dana. Dok je prelistavao katalog svoje prve izložbe, priznao je kako mu nikad ništa nije bilo teško nacrtati. Crtao je, veli, sve što je morao, a narudžbi je bilo puno.

“Crtao sam s takvom lakoćom da se skoro nikad nisam umarao. Dobro, nekad sam bio malo nervozan jer sam puno radio, pa bih se tu i tamo i sa ženom pomekao. Ali nije to bilo

Ručno izrađen svaki plakat

Prvi pravi filmski plakat u Hrvatskoj

Za vrijeme NDH-a Faist je izrađivao filmske plakate - 100 do 150 za svaki film - i to tako da je svaki posebno bojio. Pistolom pod napo-

nom od 1 atmosfere nanosio je boju, a za finije detalje pomagala mu je supruga. Unatoč siromašnoj tehnici, neki plakati su iznimni.

RADNI STOL i pistola za raspršivanje boje - skromnim tehničkim sredstvima Faist je izrađivao iznimno kvalitetne plakate

često. A da znate da neke stvari i nije baš jednostavno nacrtati - svega je tu bilo, ali ja sam uvijek sve odradio”, rekao je Zvonimir Faist i u katalogu pokazao svoj plakat Tvornice duhana Rovinj i plavušu s cigaretom.

Prisjetio se i da mu za film “Posljednji dan” nisu dali ni fotografije glumaca ni temu filma ni bilo kakav podatak koji bi mu pomogao pri radu. Sam je smislio pomalo mračnu ilustraciju čovjeka i njegove sjene, koja

je, kako se poslije ispostavilo, savršeno odgovarala temi filma.

Zvonimir Faist ispričao je da nije uvijek imao potpunu slobodu pri izradi plakata. Naručio su mu često određivali s koliko boja mora raditi:

FAIST se temi filmskih plakata iznimno uspješno vratio i nakon rata - samo za druge naručitelje

► "Najčešće sam morao raditi s dvije, tri, najviše četiri boje. Jer ako je bilo puno boja, tiskanje je bilo skupo. Često nisu dopuštali ni da se potpišem na plakat jer nisu željeli da se mi slikari tako reklamiramo. A materijal sam nabavljao sam. Na sreću, mogao se kupiti i kod nas pa nije bilo problema i imao sam sve što mi je trebalo. Evo, recimo, ovo je prvi plakat koji sam napravio za ruski film", kaže i pokazuje plakat za film "U šest sati poslije pobjede". A upravo je za ruski

Meštroviću sam poklonio akt

Vrstan student slikarstva

"Sjećam se da smo na Akademiji jedne godine slikali akt i došli su Meštrović, bio je tada rektor Akademije, i prof. Tartaglia. Stajali su iza naših leđa i gledali nas jedno dva sata. Kada je modelka rekla da ne može više izdržati, rekli su da je gotovo. Onda je Meštrović došao k meni i samo mi rekao: 'Tako, tako, i nikako drukčije, samo tako slikajte. Nikako drukčije.' A onda me pitao bih li ja njemu htio pokloniti taj akt koji sam slikao dva sata", ispričao je Zvonimir Faist Željki Kolveshi koja je ovu i druge pojedinosti iz Faistova života unijela u katalog izložbe "Diktati vremena".

AKT koji je Faist izradio kao student zadivio je Ivana Meštrovića

film vezana anegdota koju rado preporučava. Rusi su, priča, u Titovo vrijeme u Jugoslaviju donosili filmove, ali nisu imali plakate. Zbog toga su angažirali Edu Murtića koji im je napravio prve primjerke: "Rekli su mi da to ništa ne valja pa je Murtić, a tada mi je bio šef, rekao da ja napravim plakate. Napravio sam ih, a onda su rekli da ću od sada samo ja raditi plakate za njih", ispričao je Zvonimir Faist.

"O Bože, ima tu tako puno stvari koje sam radio, a to je samo trećina. Puno sam toga napravio, a sačuvao sam baš ovih sedamdesetak plakata koji su sad na izložbi. Stvarno sam sretan što sam napokon dočekao svoju izložbu."